

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimis cu post'a în
lăintrul monarchiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a și
a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste
aceea 30 cr. de timbru la tesan-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
în modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redactiu-
nea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 32.

— Sibiu, Sâmbata 19/1 Maiu. —

1880.

Christosu au înviatu!

Sibiu, Vinerea patimiloru 1880.

Ide'a și calcululu care au condusu și au în-
demnatu pe întreaga lume creștina, că se ficsedie
și se adopte începutulu primaverii, că terminulu
celu mai potrivit de a serbă consolătorele și in-
sufletitorele serbatori ale santelor Pasci, se pôte
numi, fără indoiala, fericita și salutara, atât din
punctulu de vedere moralu, câtu și alu naturei.

Spectacolulu pe care ni-lu ofere érn'a, cu
deosebire în regiunile ce se afla mai aprópe de
polulu nordicu, este tristu și desolatoriu. Omulu
vedindu vegetatiunea disparuta, pamentulu aco-
peritu de zapada, cenusiulu și posomorítulu coloritu
alu ceriului și întreaga natura coprinsa de o amor-
tiéla profunda și ghietiósa, este aplecatu spre o
melancolia visatóre și dispusu a se lasá a fi prinsu,
că o victima impassibila, de ghiarale celui mai negru
pessimismu și ale si mai periculosulu fatalismu.

Dara eata că érn'a trece și primele radie ale
fermecatoriului sóre de primavéra reinviédia vege-
tatiunea, topesce zapad'a, redá ceriulu seninulu seu
coloritu azuriu, redestépta natur'a întreaga din lun-
gulu ei somnu și inveselesce ernaticesle și melan-
colicele fetie ale ómeniloru, cari recastigandu'si
sperantia, isi recastiga și credint'a și totuodata și
curagiulu de a isi continuá labórea și a isi implini
missiunea loru pamentésca.

Efectulu ce resulta din contrastulu ernei și
alu primaverii este evidentu, și n'are lipsa de a
mai fi demonstratu. Érn'a este simbolulu mortiei,
éa primavér'a acela alu renascerei și alu rein-
vierei. Serbatórea santelor Pasci este dar, totu-
odata și o serbatóre a naturei redesteptate și
reintinerite.

Afacerile și grijile de tóte dilele, precum și
dificultatile pe care le intimpina atât omulu sin-
guraticu, câtu și popórale întregi în lupt'a loru
pentru esistenția și a manifestarei loru individuale,
de abea le lasa timpulu necesariu pentru că se
se recreedie și se isi radice spiritele și ánimile loru
și spre bunurile sufetesce și ideale, pe care amu
convenitu a le numi morale și religióse.

Pentru a satisface acestei datorintie și ne-
cessitati imperiése, pe care o simte fieste-care omu
cuventatoriu și dotatu cu ratiune, chiaru cele mai
antice și primitive culte pagane, au stabilitu serba-
tori în onórea acelor idoli și a acelor divinitati,
pe care le adorau și la care se inchinau popórale
politeistice. Invingéndu monoteismulu și triumfandu
doctrinile religiunei creștine, biseric'a în totalitatea
sa aflá cu cale a introduce și densa pre lângá
serbarea dominecei și alte serbatori ale cultulu
creștinu, pentru că asia, se ofere credinciosiloru
sei ocașiune de repaosu fisicu și moralu. Că cle-
rurile și castele calugaresce ale deosebitelor con-
fessiuni, au abusatu și au trivialisatu frumós'a
institutiune a serbatoriloru, prin inmultirea loru cea
prea preste mesura, este unu adeveru necontestatu
și unu reu, care si la noi la romani, reclama o
grabnica și radicala remediare reformatóre.

Acestea premise, urmandu și noi usulu adop-
tatu, se facemu o mica și scurta pauza în calea
nóstra și oprindune pe câteva momente, se arun-
camu o repede privire în interiorulu nostru și în
giuru de noi, pentru că se vedemu, déca avemu
cauze legitime și reale de a ne intristá, séu a ne
veseli în santele serbatori ale invierei Salvatorelui
nostru Isusu-Christosu, fiulu lui D-dieu.

Mai înainte de a isi fi versatu și a fi udatu
Domnulu nostru Isusu Christosu cu scumpu san-
gele seu crucea pe care au fostu crucificatu și
sacrificatu, ea a fostu infamantulu instrumentu
alu torturei temporiloru barbare și obscure. A-
stadi ea este sacramentala, simbolulu cristianis-
mului, semnulu caracteristicu alu civilizatiunei și
devis'a amorului, alu credintiei și alu sperantiei,
celoru ce o au adoptatu și o adoréda. Ea este
totuodata și stindardulu victoriei și alu gloriei
pentru aceia, cari s'au înregimentatu în giurulu ei
și au luptatu purtandu-o înaintea loru.

Acésta metamorfosare au fostu consacrata și
s'au operatu prin doctrinile salvatóre ale celei mai
ideale religiuni, ce au fostu revelata, proclamata
și propagata vreodata pe acestu pamentu. Domni'a
acestei religiuni va fi eterna și neperitóre pentru
că principiile pe care se basédia sunt effluculu
îneterminabileloru aspiratiuni de libertate, egalitate

și fratietate, care insufletiescu și entusiasméda
omenimea întreaga.

Trecéndu la o alta ordine de idei, vomu dice
și vomu constatá, că natiunea romana începéndu
dela cristianisarea sa și până în dilele acestea au
fostu, este și nu ne indoimu, că va fi și pe viitoriu,
celu mai fidelu conservatoriu alu principiiloru cris-
tianismului și celu mai infocatu și bravu aparatoriu
alu loru.

Cu tóte acestea, o bizara ironia a sortiei a
voitu, că ea se fia crucificata în decursu de mai
multi secolu pe infamanta cruce a sclaviei și a
barbariei. De abea în secolulu acesta i-au succésu
a se dá josu de pe acea cruce și a reinviá spre
o viatia noua. Védiendu inse adversarii natiunei
romane, că de si ea au statu atât de multu
tempu crucificata, totusi au fostu în stare a isi
conservá intacta forti'a sa de viatia, și că ea,
lasata a se desvoltá libera pe terenulu civilizatiunei
progressiste, n'are cauza de a se teme de concu-
renti'a celorlalte natiuni, se decisera că éراسi se
o sacrifice și crucifice.

A voi si a potea, din intemplantu, nu este
totu-una. S'au facutu, se facu și se voru mai face
inca multe și dese încercari desperate, de a stinge
lumin'a dilei acestei natiuni martire. Avemu inse
firma și nealterabila convingere și sperantia, că
ele voru fi în vanu și lipsite de rezultatulu doritu.
Ele nu voru reusi, pentru că dupa-ce natiunea
romana cá individualitate și elementu nationalu
si-au luat botezulu de sange și focu în lupta
pentru libertatea și independint'a sa, nu va abdicá,
nu va capitulá și nici nu va renuntia la viatoriulu
și esistenti'a sa. Ea inca isi are vointi'a sa și la
tempulu seu, va dispune fără indoiala si de poterea,
de a face că se i se respectedie acea vointia.

În vanu se încérca deci adversarii sei, a i
disputá drepturile la esistenția, în vanu i se dice,
că ea se afla în agoni'a mortii și că este perduta
fără scapare; — ea nu o crede, pentru că scie,
că de si sórele apune în fiacare séra, elu totusi
va resari éراسi în fiacare diminétia.

Ei ne dicu și se încérca a ne seduce se
credemu, că déca sórele libertatii s'au eclipsatu,
și au apusu pentru câteva óre, elu nu va mai

Foisiór'a „Observatoriului“.

Despre filosofulu Schopenhauer.

(Discursu tinutu în siedint'a publica a Academiei romane
din 4/16 Aprile a. c.)

(Urmare.)

Nu asia fiu-seu Arthur. Acestuia nu'i placea nici
comerciulu, despre care dicea că este ocupatiunea cea
mai prosaica din lume, ucigatória de spiritu, éra lucrarea în
contóriu o numia lucru mecanicu, care nu'lu lasa că
se cugete și se lucre în voia sa; de aceea elu isi batea
jocu în versuri și în epistole de totu ce se numeste
comerciu, prin urmare de Hamburgulu întregu, care
este o republica comerciala în sensulu genuinu alu cu-
ventului. Arthur parasi comerciulu și anulu 1807 ilu
afla că studente la gimnasiulu din Gotha. Elu inse au
patit'o și aici, pentru-cá isi batea jocu de professori în
versuri satirice și obscene, prin urmare fu eliminatu.
De acolo trecu și elu la Weimar, nu inse pentru-cá se
siédia cu mama-sa, că nu'i placea de ea, ci cá se si
continue studele prin luare de óre private. În 1809
Arthur se înscrie la universitatea de Göttinga. Cu
acea ocașiune mam'a lui vedindu, că nu o va scóte la
cale cu fiu-seu, midiuloci cá în etate numai de ani 21
se fia declarat de maiorenu, totu-odata i numera și
partea lui de clironomia în suma de 19 mii taleri, care
inainte cu ani 70 avea valóre celu puçinu întreita, decâtu
o are în dilele nóstre. Acum Arthur éradu omnu preste
sine, june sui juris, nu mai avea se asculte de nimeni
și nici cá au ascultat în tóta viéti'a sa; dara apoi
urmele acelu desfreu au si remasu preste totu în
scrierile si în faptele sale.

Arthur Schopenhauer ascultase în Göttinga duoi
ani câte unu cursu din sciintiele naturali și din filosofia.
Într'o di Wieland i dise cá se nu se ocupe numai cu
filosofi'a, că-ci aceea nu este unu studiu solidu (kein
solides Fach); junele Sch. inse'i respunde: „Viéti'a

omenésca este unu lucru neplacutu; eu mi-am propusu
că se o petrecu meditandu asupra ei.“ — „Acum te
pricepu; mi se pare că esci facutu asia din natura, că
se tracescu filosofandu“, replica W.

În anulu 1812 Sch. trecu la Berlin cu scopu mai
alesu că se asculte pe Fichte; dara nici prelegerile
acestui nu'i placura; nu, vedi bine, pentru-cá Sch.
ajunsesse curendu că se nu'i mai placu nimeni și nimicu.
Ceea ce caracterisá mai multu pe acelu omu tineru
erá, că totu timpulu câtu a statu în Berlin, într'o so-
cietate asia de involburata precum trebuia se fia pe
atunci într'o capitala cá aceea, în prevederea noeloru
evenimente decisive, elu, de si cunoscea câteva limbi
europene, de si avea destule ocașiuni de a face cu-
noscintie si a intrá în societati alese, nu se insociá cu
nimeni, ci traia isolatu cá unu bursucu.

În a. 1813 pre candu tinerimea Germaniei alergá
la arme, cu scopu de a scuturá jugulu lui Napoleon I.,
Schopenhauer a contribuitu cu sume maricele, dara n'a
voitu a ve inrolá în corpulu voluntariloru. Lui i lipsia
entusiasmulu patrioticu; preste acésta biografulu seu
citédia și o epistola din 1814 în care Sch. scrie cu
respectu fórte mare despre Napoleon si afla, că acesta
nu pôte fi inculpatu pentru dese versari de sange mai
greu decâtu alti ómeni nenumarati, caroru le lipseste
numai poterea de a tirani pe lumea întreaga totu cá
densulu; că-ci adeca dupa Sch. scopulu lunei totu nu
este altulu, decâtu cá se tiranésca și se fia tiranita.
O idea acésta, care se afla enuntiatá si la Voltaire în
„Candide“, unde acesta întreba: „Mais a quel fin ce
monde a-t-il donc été formé?“ la care Martin i respunde:
„Pour nous faire enragé.“ Sau adeca aceeași idea
pessimista și criminala, pe care fabulosulu Buddha
din Indi'a isi construisse sistem'a sa religiósá înainte
de câteva mii de ani, prin care se arunca până în dio'a
de astadi milióne de fiintie omenesci în abisulu neferi-
cirea. De altumentrea Sch. se si presentá în scrierile sale
că inchinatoriu alu lui Buddha.

În 1813 Sch. castigá dela universitatea din Jen'a
diplom'a de doctoru în absentia pentru dissertatiunea

titulatu: „Philosophische Abhandlung über die vierfache
Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde.“

Dupa acestea Sch. se mutá la Dresd'a, unde lucrá
patru ani la cartea sa „Die Welt als Wille und
Vorstellung“. A intrá în analis'a acelei sistheme
filosofice ar însemná că avemu timpulu de perdutu; deci
se fia de ajunsu a observá numai atata, că Sch. incepe
și elu dela subjectivismulu lui Kant, dupa care lucrurile
ce se petrecu în spatiu și timpu, sunt numai aparitiuni,
forme subiective, apriorice, intuitive, adeca dupa Fichte,
lumea este o fictiune a intelectului, sau si mai limpede,
o fantoma góla (Hirngespinnst). Sch. se incurca si mai
tare voindu se distinga între lumea reale (Welt als Wille)
și între lumea imaginaria (Welt als Vorstellung), ajunge
succesive într'unu labirintu infricosiatu de idei, concepte,
fantasii amestecate cu opiniuni preconcepte si în fine,
inchiaie dicéndu, că vointi'a de a viétii în acésta
lume este „órba“ și „stupida“, că-ci viéti'a nu are
nici-unu pretiu, din cauza că sum'a doreriloru este
multu mai mare decâtu a placeriloru; deci vindecarea
de acestu reu, adeca de viétia, este numai una:
că se fugimu de viétia, conformu doctrineloru lui
Buddha. Aplicata aceste doctrine în viétia practica,
propagate prin adepti de ai lui Sch., lasu se judece
ori-cine, care potu fi funestele loru consecentie. Apoi
se ne mai miramu, că de câteva ani incóce, numerulu
sinucideriloru si alu aborturiloru spurcate creste în
proportioni teribili în Germani'a, Austri'a și pe airea.
Cum se nu creșca acelea si o multime de crime, care
se comitu din despretiurea viétiei omenesci, candu
atata Sch., câtu si adeptulu seu Hartmann scriu si in-
vétia cá: „cu câtu facemu prunci mai puçini, cu atât
creamu mai puçini ómeni nefericiti“. Éta aci spurcata
doctrina a sectei lipovaniloru scárboși, sustinuta si pro-
pagata în dilele nóstre de cátra filosofi din Germani'a.
Se pôte óre vreo poltronaria mai gretiósa, mai scarnava,
totu-odata mai selbatica și mai criminala decâtu una
că acésta?! Daca densiloru le este frica, sau cá sunt
inpotenti de a întenelá familia, cu ce logica, cu ce
dreptu voru se inpuna ei lunei întregi inpotenti'a loru?

resari niciodata. Neadeveru vorbescu, pentru că noi scim și credem, că elu érași va resari și ne va lumina, așa, precum Isusu Christosu au înviat a treia di, de și fariseii voiau se faca pe credinciosii sei a crede, că elu au muritu.

Nu, elu n'au muritu, ci s'au înaltiatu la ceruri, siéde de-a drepta Tatalui și érași va se vina se judece vii și mortii.

Acestea sunt credințele și speranțele noastre ale tuturor și pentru aceea nu vom înceta a dice, a răspunde și a ne saluta cu unu firmu, veselu și fratiescu:

„Adeveratu că au înviat!”

Camilu.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Francisc Palacky.

(Urmare.)

Cunosc prea bine, câte înpregurări și evenimente, ce poște antipathice s'au pus în calea formării și consolidării acestui statului nou; dar știu și aceea, că succesul final și victori'a nu trebuie ascrise numai meritelor unor persoane singuratic (pe care nu voi se le negu prin această), ci cu deosebire este de a se ascrie la aceea, ce lumea moderna s'a datat a numi forti'a lucrurilor (la force des choses), necesitatea inevitabilă. La spriginirea ei au contribuit și aceia, cari nu erau nici-decum amici ai casei Habsburg, de órece eră conducătoare în lupt'a contra inamicului comunu, care amenință cu peire întréga viața spiritulă a popóralor apusene; și deca în bisericile creștinești din aprópe întréga Europa se radicau rogaciuni la D-dieu pentru de a înplora binecuvântarea și salvarea asupra armelor casei habsburgice, care se luptă sub semnulu crucei în contra semi-lunei, apoi, prin această nu numai dinasthi'a domnitóre, dară și uniunea tieriloru supuse ei, primea pe secolii înainte o consacrare mai înaltă.

Apararea în contra turcilor au fostu deci primul interesu comunu și carier'a care au unitu în reciprocitate pe popórale și regentii statului austriacu. Spre această aveau se fia îndreptate cu preferința tóte aspirațiunile acelei uniuni de statu, și conformu acelu scopu avea se se stabilésca după potința, organizatiunea sa internă, conformu acelu scopu în care, deca imi este permis a dice, se reflectă prima idea a statului austriacu ce se nascea. În decursulu unei durate mai bine de 200 ani a aceluia, unirea sub o dinasthiă au prinsu radacini atātu de puternice în viața diferitelor popóra, în cătu ea au potutu resistá și atunci furtunelor aduse de timpu, candu aceea idea începuse dejă a pierde din forti'a și influința sa, de órece timpurile moderne, au adusu cu sine nouă interese și necesități.

Intre puterile din vestulu Europei papii románi

Că viața ómenésca este lovită și amerințiată de rele fôrte multe, nimeni dintre noi nu va negá unu adeveru atātu de luminat; și vedem înse cu man'a pe cugetu, óre creatiunea este de vina pentru miriadele de calamități, care cadu peste ómenime din asia numita lacra a Pandorei, sau că însuși omulu are se si inpute siesi partea cea mai mare a relelor de care sufere elu în această lume. Furiile tuturor elementelor, rapacitatea ferelor selbatice carnivore, veninulu sierpiloru, influența climaterice omorítórie nu aduc peste ómeni nici a mii parte din relele pe care își facu ómenii ei însii între sine, atātu prin reutatea lor diabolică, cătu și prin lenea lor criminală, și mi se pare, că ceea ce a scrisu poetulu în mani'a să numai despre femeile rele, se pôte aplicá cu totu dreptulu la ómenii cei de ambele sexe.

Aspide quid peius? Tigris.

Quid tigride? Demon.

Quid demone? Mulier.

Quid muliere? Nihil.

Dară se vedem puțin, cum a fugitu pessimistulu Schopenhauer de acea viața, pe care elu o numia fantomu și o secatură. Dupăce își tipari opulu seu în a. 1818 se duse la Veneti'a, cu scopu pronunțiatu, că se traiésca acolo dile albe, buna-óra că și lord Byron. Doui ani de dile nu a fostu voluptate și desfrenare rafinată, din care se nu fia gustatu, în care se nu se fia tavalitu coconasiulu filosofu în Veneti'a, pre candu doctrinele sale filosofice ilu obligau, că se si petrésca secatur'a de viața în vreunu clastru de ale dervisiloru sau bontiloru buddhaisti, din Indi'a orientale, sau se se retraga undeva într'unu desertu, ori se se cufunde lângă unu templu undeva în contemplatiuni filosofice, lîngându-se tóta viața la buricu, precum face o clasă de bonti.

Armatu cu noua sa „filosofia” adunată de prin înghiurile ascunse ale Venetiei, Schopenhauer sasiat de ea, în Aprilé 1820 se mutá la Berlin în calitate de docente în filosofie. Acolo înse, îndată la prim'a sa disputatiune „pro venia legendi” veni în conflictu cu Hegel, care ilu și aduse în mare confusiune. Sch. nu a continuat cu prelegerile sale nici-unu anu; după aceea numai cătu figurá și elu în catalogu, precum figurédia

au fostu în totdeauna cei mai fideli aliați și spriginitori ai casei austriace, în lupt'a contra pericolelor ce amenințiau din partea turcilor. Nu este de lipsă a mai espune cauzele și relațiunile ce au contribuit la această; ele sunt clare pentru ori cine. Această relațiune înse, precum și educatiunea spaniolă a regentilor austriaci, au fostu cauză a căi doi domnitori, adeca imperatulu și pap'a au remasu fideli aliați, și atunci, candu creștinatatea occidentală s'au desbinat între sine. Acea desbinare au fostu cauzată prin papi, cari urmandu legiloru autorității lor, voiau se traga acele margini înlăuntrulu carora, avea se se misce știința și voința ómenimei, încercându-se a le restringe, a le ficsá și așa dicendu a le cristalisá la acelu grad alu desvoltării, la care ajunsesera în secolulu alu XV. Din contra, partea cea mai mare a cristianismului se decise, urmandu conducerei rațiunii, se mersa înainte de și încă nu se pôte sci, că unde duce calea apucată. Candu dara eclatara resbóiele religionare, prin cari Europ'a de vestu au fostu atātu de profundu agitată în secolulu alu XVI și XVII regentii din cas'a Habsburg au fostu cei mai escelenti aparatori ai principiiloru proclamate din Rom'a.

În modulu acesta încă de timpuriu chiamarea statului austriacu au luat două directiuni și adeca: pe de o parte, avea se apere cristianismulu în contra impetuosității mahomedanismului, éra de alta parte se puna o stavilă întinderii așa numitei reformatiuni eclesiastice. Solidaritatea principiului autorității cu privire la biserică, statu și chiar la știința au adusu cu sine, că Austri'a, exceptandu scurta periódă a josefinismului, se se eschida și se se retraga că și în dosulu unor șantiuri, dela progresulu pe care l'au facutu directiunea cea nouă, atātu în biserică și în administratiunea civilă, cătu și pe terenulu educatiunii și alu culturii în generalu.

Autoritățile se credeau în dreptu a prescrie popóralor cum și ce au se credia, cum are se cugete și se se pórte fia-care în parte. Politia și censur'a îngrijeau, că voința și rațiunea omului se nu tréca peste marginile prescise.

Ființa și criteriulu caracteristicu alu unui astfelu de sistemu éra: negatiunea pură. Spiritulu éra ținutu strinsu în frâu, că nu cumva se fia coprinsu de o ratacire periculósă; pomulu științei și alu activității ómenesci nu i éra permis a se desvoltá în tóta libertatea sa și a se înaltá în modu firescu, ci lui i éra iertatu a se ridicá numai până la acea înaltime, pe care i-o permitea fôrfecile și sforile gradinarului, așa, că odinioára în gradinile franceze.

Spiritulu care fusese comprimat în decursu de atāti ani, trebuia în fine, séu se se inadusiésca și se se vestejésca, séu a își frange lăntiurile prin propriile sale forțe interne, a își scuturá jugulu și a pasi pe calea progresului. Cum s'au petrecutu această transformare în Austri'a, în urm'a furtunelor

până în dio'a de astadi destui docenti de pre la universități numai cu numele. Într'aceea Sch. în cei 10 ani petrecuti la Berlin se incurcă într'unu processu uritu, pe care biografulu seu ilu descrie pe largu. Resultatulu acelu processu, adaosu la desfreulu de mai înainte, încordá pessimismulu seu până la gradulu supremu. De aci încolo misanthropia nu mai cunoscea nici-unu limite.

În a. 1831 Sch. se mutá cu locuința la Frankfurt dela Menu, unde a și remasu până la finea vieții sale. Aci înse s'a isolatu și mai multu de cătra lume, ne voindu se aiba a face cu alti ómeni, afara de aceea, fără alu caror ajutoriu nu pôte trai. Avereá căta'i mai remasese o pastrá cu grija. Opurile câte tiparise nu erau cautate de nimeni, în cătu mai pe urma nu si mai aflá nici-unu editoru. Abia după ce ajunsse la betranetie, avú placerea se vedea, că după multe reclame ce se facusera prin press'a periodică, în fine lumea literatiloru începú a se ocupá și de scrierile lui, și a'i aruncá unu venitu bunicele.

Mobiliariulu locuinței sale semená cu alu unui passageru, carele petrece la unu locu doué trei septemani. Abia dupăce trecuse de ani 50 își cumparase ceva mobiliariu propriu, simplu, ordinaru. În camer'a sa de studiatu se vedea o statua mica aurită, a lui Buddha, tronandu pe o consola de marmora.

Pe la a. 1856 Sch. avea servitóre catholică fôrte religióasă, care își facuse în camer'a sa unu micu altariu, pe care-lu adorná desu cu flori. Într'o di vedindu ea statu'a lui Buddha, cutediá a dice cătra Sch. cu naivitatea destulu de grosolană, propria acelei clase de ómeni: „Ce mai santu pôte fi acela, căci siede că și unu croitoriu?” Atunci Sch. iritatu înfruntá pe servitóre cu aceste cuvinte caracteristice: Audi acolo, ce femeia mojica, așa imi vorbescu tu despre celu perfectu victoriosu! Candu vreodata ti-am blasfematu eu pe D-dieulu teu? *)

(Va urmá.)

*) „Sie grobe Person, so spricht sie von dem Siegreich-Vollendeten? habe ich jemals ibren Herrgott gelästert?”

din 1848, despre această isi mai aduc încă bine aminte totu contemporanii nostri. Din timpulu acela, aceea negatiune și reacțiune au încetatu de a mai fi criteriulu și mesuratoriulu celu mai principalu pentru guvernulu austriacu, de și cătu timpu sub ministrulu Bach se parea, că ar avea voința se se reintórca la ele. Dar de și se pastrase principiulu autorității, indispensabilu în fiacare societate ómenésca în modu absolutu, totusi principiulu rațiunii libere și alu voinței ómenesci se manifestase într'unu modu așa de puternicu și influințiat și efectulu culturii moderne se aratasesa a fi atātu de intensive, în cătu reintórcearea la trecutulu nu pôte fi, decátu numai aparentă și provisoria.

(Va urmá.)

Romani'a.

— București, 15/27 Aprilé. (Corespondința particulară.) — În fine Camerele se închisera prin cuventulu de tronu din 12/24 ale l. c., pentru că se se readune numai în Novembre. Nu me indoiescu că coprinsulu discursului de tronu va interesá și pe publiculu din patri'a d-vóstră, mai alesu cându acesta, că și altele câteva din celu mai deaprópe trecutulu, este de o adeverată valóre istorică, în care nu află numai frase de convenința, usitate atunci, cându parlamentarismulu devine numai o arena de intrige, ci unu resumatu de fapte complinite.

S'a observatu în mai multe diarie straine, marea grija ce pune Romani'a pe organizarea armatei sale, séu vorbindu și mai respicatu, pe armarea natiunii întregi prin înmultirea armatei teritoriale pedestre până la numeru de 30 regimente și a calarasilor din 8 la 12. Dară imperativ'a necesitate de a se luá mesurile acestea militare s'a demonstratu până la evidentia în desbaterile decurse asupra lor. Atunci, cându mai tóte staturile europene continua armarea lor cu celeritate că și cum resboiulu ar fi la usia; cându în senatulu imperialu din Vien'a se legiferédia din nou, nu numai asupra reformelor recunoscute de necesarie în armata, ci se dá în desbatere și noulu proiectu de lege constatoriu din 16 §§-i relativu la înarmarea glótelor; atunci, cându este știutu și cunoscutu, că bulgarii (înbarbatati de Russi'a) tindu la unificarea cu ori-ce pretiu acelor doué Bulgarii create de cătra congressulu dela Berlin, — Romani'a vrendu nevrendu, trebuie se stea în fati'a ori caror evenimente cu arm'a la bratiu. Caderea ministeriului Beaconsfield în Angli'a și revenirea la putere a partidei liberale (Whig) este unu temei mai multu, că Romani'a se fia cu neadormita luare aminte asupra evenimentelor; căci ori cătu se va sbucimá reacțiunea europeană, decisiunile congressului dela Berlin au se tréca prin prefaceri neasteptate.

Passagiulu din discursu relativu la Dobrogea coprinde multu mai puțin, de cătu s'ar fi potutu dice în favórea mesurilor luate de cătra tier'a-mama pentru consolidarea lucrurilor din acea provincia transdanubiană. Înainte cu 1/2 anu ai fi numeratu usioru pe degetele maniloru pe acei romani, carii nu se temea de turburări și rebeliuni dese în Dobrogea. Se și formasera óresi-care bande hotiesci, dară fusera esterminate iute. Unele comune bulgaresci se încercasera se tréca lini'a spre a omóri și spoliá în unele comune turcesci; bulgarii înse s'au întorsu cu capetele sparte, căti n'au remasu morti și de atunci este pace la fruntaria. Înpregurarea cea mai caracteristică, adeverita pe fiacare di din Dobrogea, este că poporatiunea și se înmultiesce neîncetatu, înse nu numai cu romani, ci și cu alte nationalități. Mai virtosu turci din Bulgari'a vinu mereu și ceru că se fia primiti de cetățieni ai României. Chiar și unu pasia-generalu care avea o frumósă mosiia în Dobrogea, în locu se o vanda și se se retraga în launtru imperiului otomanu, tocma din contra, se asiediá definitivu în Dobrogea, la mosiia sa, unde la orice ocasiune ce i se dá, eserita o rară ospitalitate fatia cu functionarii romani carii au a face în acelu ținutu. „Imi place de voi,” dice acelu generalu, „că sunteți umani și generosi, éra nu fanatici și crudi că bulgarii.” Las' că în tóte consiliile municipali se alegu și aplica membrii fără nici o distincțiune de nationalitate, dară administratiunea aplicá și până acuma multu turci la politia prin orasie, pentru care servitiu sunt cei mai apti din totu. Ómeni robusti și spatosi, tudéuna sobrii, căci nu iau în gur'a lor beuturi spirituóse, înplinescu tóte ordinile cu precisiune, și vai de hotiulu pe care-lu iau ei la góna. Dintre turcii fruntasi, mai alesu comercianti dobrogeni vinu multi în capitală, cătu în afaceri private, cătu numai din curiositate și distractiune. Seriosi

cum sunt mai toti turcii, vorbescu puçinu, ii vedi inse cã le place fôrte multu aici. (Dilele trecute erau trei inși in casele unde me afu si eu.) Ceea ce bate si mai multu la ochi este, cã chiaru bulgarii din Bulgari'a liberata vinu si se rãga se fia primiti in Romani'a transdanubiana, era dintre bulgarii cãti trecusera de aici in tiér'a loru matre, s'au intorsu mai multi in Romani'a dicẽdu, cã le mai place aici, unde e regula mai buna, cãndu la ei acasa domina disordine si lipsa de orice comoditate. Noi nu ne miramu de acẽst'a. Se voru reculege si bulgarii; se ceru inse celu puçinu vre-o 30 de ani, pentru-cã patri'a loru se ajunga macaru numai unde se afla astadi Romani'a si asia inca numai subt conditiune, dẽca isi voru concentrã tãte poterile nationale spre unu progressu intieptu si gradatu, fara nici o recadere in barbari'a de mai inainte.

In privinti'a comerçului dintre Romani'a si Austro-Ungari'a, dn. deputatu Schiller a ridicatu in una din siedintiele Camerei grele acuse asupra guvernului ungurescu, tocma pe atãtu de grele, cã si cum ridicase camer'a comerciale din Brasiovu de cãteva ori in anulu trecut, contra guvernului romanescu, pe care ilu acusase inca si de porunci, care nu aru avea temeiu in Constitutiune. Credu cã diferentele acestea se voru complanã pe cale diplomatica. Noi inca avemu unele indicii, cã se comitu abusuri si pe la vamile romanesci; daca inse acelea aru fi atatu de criminali, precum le descrie camer'a comerc. din Brasiovu, apoi nu pricepem, de ce in tãte piatile comerciale ale Romaniei curgu neincetatu marfi in valori enorme de dieci de milione, dela B.-Pest'a Vien'a, Brünn, Triest, Prag'a etc. Noue ni se pare, cã dẽca suferẽ cineva fôrte greu pe la vami, apoi suferẽ mai multu ómenii nepatiti, cari nu se sciu aparã. Asia ni se intemplã se vedemu la unu advocatu de aici bolet'a data unei femei pentru doue cofere, in care totu ce s'au aflu se declarase de liberu a intrã, cã-ci erã numai efecte femeiesci ale ei, si totusi subt siepte rubrice i s'au luatu 11 lei noi 45 bani. Acea boleta are dat'a Predelu 10/22 Martiu 1880. Asupra speditiorilor reclamatiunile sunt generali.

Lips'a de plõia insufla cele mai mari griji la tãte clasele locuitorilor, dara cu atãtu mai virtosu la agricultori.

Sessiunea generala academica se inchise numai astadi, dupa ce eri si alaltaeri participase si M. S. Reg. cãte 2 óre la lucrari.

Correspondentie particularie ale „Observatoriului“.

— Simleulu-Silvaniei, 24 Aprile st. n. 1880.

„Uniti-ve in cugete, uniti-ve in simtiri!“

Precum in corpulu fisicu dẽca e viu, cea mai mica atingere in ori si care parte a aceluasiu e simtita preste intregulu corpu, in tãte membrele, si amesuratu atingerii placute, sãu neplacute resulta in intregulu corpu simtiu, sãu de bucuria sãu de dorere, si acẽst'a operatiune o produce in corpulu fisicu legatur'a strensa intre sine a organismului si unirea membrorulu, — asia si corpulu morale alu unei natiuni numai atunci e viu, organismulu lui numai atunci e sanetosu, prin urmare, numai asia are venitoriu, dẽca atacurile, lovirile, fia morale, fia materiale infpte ori si carei parti din corpu le simte intregulu corpu. Ba precum corpulu fisicu, dẽca are unu organismu sanetosu, robustu, lovirile in locu se'i aduca mórte ilu indẽmna spre activitate, spre lupta si ilu conducu la invingere, asia si corpulu morale alu unei natiuni, dẽca organismulu lui e legatu prin principiulu datatoriu de viẽtia si viitoriu popóraloru „viribus unitis“ in locu se succumbe subt lovirile indreptate in contra-i, se indẽmna spre activitate, spre lupta, spre viẽtia, si lupt'a lui devine incoronata cu laurulu invingerei.

Istori'a e martora, cã nici unu poporu n'a fostu intr'asia mesura sguduítu de furtune seculare si sbiciulatu de desastre pãna si la radacin'a arborelui esistentiei sale, straplantatu in acẽst'a patria prin drẽpt'a divului Traianu — cã si poporulu romanu. Si ce ia asecuratu esistenti'a, ce l'a mantuitu de apunere totala? Credinti'a si speranti'a in religiunea sa, credinti'a si speranti'a nutritẽ in venitoriulu natiunei sale; era amorulu cãtra religiunea si natiunea sa au unitu animile si otielitu spiritele tuturor filor natiunei spre aperarea acestoru te-saure pretiõse ereditate dela strabunii gloriosi si res-cumperate prin sudorile crunte ale acelora. — Dẽca arborele natiunei romane a produsu virtutile „unirei in cugete, simtiri si fapte“ atunci, cãndu erã ingreunatu si intunecatulu orizontulu natiunei de nuorii cei grei ai apesarei seculare, si radacin'a lui isi

inprumutã nutremente numai din lacrimile filor jalnici ai natiunei: óre cu cãtu trebue se produca fructe mai indulcitorẽ de viẽti'a mamei natiuni acestu arbore acum, cãndu si pe orizontulu natiunei nãstre romane luceste sãrele spiritului nationale, care pe cãtu fecundãia prin radiele sale nutritõre arborele natiunei, pe atãtu are missiunea divina prin foculu seu a topi ghiẽti'a indiferentismului nationale in animile filor si a le luminã mintea, cã se'si recunõsca pe mam'a loru cea dulce, carea i-a nascutu intre doreri, si ia crescutu si nutritu cu lacrima si sudori. Sãrele spiritului nationale prin lumin'a sa santa dã ocaziune filor ori si carei natiuni de a'si aflã pe confratii loru, fia aceia asiediatu in ori-care unghi alu pamentului. Spiritulu nationalu, acestu alu douilea Salvatore alu popóraloru dupa Christu, — provõca cu tonu ridicatu pe fiii natiunei nãstre, cã pe membrii unui'a si aceluasiu corpu morale: cã cu totii ocupandu ori-care trẽpta in societate micu si mare, urmandu esemplulu Marelui Salvatore alu lumii, care iubirea a proclamat'o de pe inaltimea crucei mantuitõre de pãtra anghilura a edificiului crestinismului si o a sigilatu cu scumpu sangele seu, — se concurga cu poterile si sacrificiele morale, spirituale si materiale ale animei si sufletului spre regenerarea si salvarea de decadintia a corpului morale alu natiunei. — Era natiunea carea subt durat'a timpurilor grele nu s'a lapedatu de fiii sei, ci printre lupte crunte le-a aperatu si sustienutu tesaurulu celu mai scumpu, adeca: religiunea, limb'a si nationalitatea — are dreptu a pretinde, cã si fiii cu micu cu mare se'si faca datorinti'a fatia cu mam'a loru comuna, aperandu acestu scumpu tesauru si intrunindusi succursulu spirituale si materiale, de cãte ori ilu cere natiunea sãu pentru sine insasi, sãu pentru cutareva fii ai sei. Unirea dictata de spiritulu nationalu alu filor natiunei romane a facutu se resune suspinele si gemetulu confratiloru de unu sãnge din comunele asiediate pe tiermurii riurilor din Transilvani'a si daunati prin esundarile apelor din lun'a lui Novembre a. t. — preste intregulu pamentu locuitu de romani, si vaietele celorlu lipsiti prin undele apelor de locuintia, nutremente si vestiminte au aflu resunetu, si in animile romaniloru crestini din Silvanii'a, si de si miseri'a se nasce lãnga lãganulu romanului, si mai virtosu in timpul presinte si aici domneste in poporu miseria nespusa din caus'a aniloru nefructiferi, totusi cã documentu alu amorului, compatimirei si unirei in cugete si in simtiri si prin urmare a vietiei nationale crestinesci, trãmitu fratiloru sei din Transilvani'a si Ungari'a neinsemnatele oferte banesci, coprinse in consemnatiunea alaturata.*) Inse nutrescu speranti'a, cã si confratii din alte parti ale Silvaniei voru grabi a concurge cu contribuirile loru caritative spre stergerea lacrimeloru fratiloru lipsiti de pãnea de tãte dilele.

Alimpiu Barboloviciu
Vicariu for. gr. cat. eppescu
alu Silvaniei.

Sciri diverse.

— (Convocare.) Prin cerculariu arhiepiscopescu de dto: Sibiu 13 Aprile st. n. 1880 inseratu in Nr. 45 alu „Telegraf. rom.“ Sinodulu ordinariu alu archidiecesei gr. or. transilvane este convocatu pe Duminec'a Tomei, pe diu'a de 27 Aprile st. v. la 9 óre a. m. la biseric'a catedrala din Sibiu.

— (List'a Nr. 17) a contribuiriloru incurse la comitetulu subsemnatu in folosulu inundatiloru.**)

Transportulu totalulu din list'a Nr. 16 publicata in Nr. 30 a. c. ai „Observatoriului“ . . . fl. 2725.70

Prin dl. Basiliu Halmagy controloru in pensiune in Sebisulu infer. dela urmatorii locuitori de acolu: J. Micu 50 cr., A. Stoica 40 cr., N. Ritivoiu 40 cr., N. Nistoru 20 cr., N. Flucsa 20 cr., J. Costea 40 cr., T. Mangu 10 cr., B. Halmagy si familia 2 fl., J. Doicanu 50 cr., A. Micu 40 cr., J. Romanu 50 cr., J. Tãtoiu 10 cr., T. N. Romanu 10 cr., J. Relea 10 cr., T. B. Telvanu 20 cr., J. Ch. Stoica 20 cr., T. Romanu 30 cr., M. Costea 40 cr., D. Fauru 20 cr., V. Romanu 40 cr., J. N. Telvanu 10 cr., J. B. Telvanu 20 cr., G. Fauru 20 cr., St. Micu 20 cr., N.

*) Vedi List'a Nr. 17 a contribuiriloru, publicata in Nr. presentu alu acestui diariu. Red.

**) Cuitarile sumelorlu tramise la acestu comitetu voru urmã prin publicare in diarele de aici „Observatoriulu“ si „Telegrafulu romanu“. La cerere inse, sumele se voru cuitã si separatu.

N. Nistoru 20 cr., J. Andras 10 cr., Vas. Popa 30 cr., V. Dragota 10 cr., J. Aldea 5 cr., J. Totanu 5 cr., S. Totanu 3 cr., A. Moldovanu 10 cr., J. Candea 20 cr., J. Maoreanu 10 cr., S. Bucurenciu 30 cr., Al. Petrutiu 50 cr., Jos. Maoreanu 20 cr., J. Chirteiu 20 cr., J. C. Romanu 40 cr., T. E. Jacobu 10 cr., G. Cioca 10 cr., T. Romanu 20 cr., biseric'a gr.-or. 2 fl.; sum'a . . . fl. 13.53

Prin dl. Alimpiu Barboloviciu, vicar. for. gr.-cath. episcopescu alu Silvaniei cã resultatu alu mai multoru colecte in tractulu protopopescu alu Crasnei-Valcaului si anume dela urmatorii: A. Barboloviciu 5 fl., G. Maioru 1 fl., Fl. Marcus 1 fl., S. Oros 1 fl., miserulu popor. rom. din Simleu 1 fl. 72 cr., popor. rom. din comun'a Marinu 4 fl. 40 cr., popor. rom. din comun'a Sivu 1 fl. 40 cr., Ig. Sion din com. Malu 1 fl. 29 cr. si din com. Sirbi 1 fl. 03 cr., comun'a Peciu 1 fl., B. Marincasiu si popor. rom. din Pria 9 fl. 50 cr., dela J. Popiliu preotu in Valcaulu ung. si dela popor. rom. 4 fl., dela poporulu din comun'a Petenia 1 fl., popor. din comun'a Cr. Horvath 2 fl., dela J. Moldovanu parochu si popor. rom. din Banisioru si Banu 12 fl. 73 cr., prin Greg. Simonu preotu dela popor. rom. din comunele Hurediu, Poniti'a, Plesc'a 4 fl. 25 cr., dela D. Barnuti not. si dela popor. rom. din comun'a Halmasdu 7 fl., A. Vicasiu preotu 2 fl., din comun'a Hadad-Giortelecu 1 fl. 75 cr., St. Popu preotu 1 fl., popor. rom. din Baltia 2 fl., dela P. Aciu parochu si poporulu rom. din Cehul Simleului 6 fl. 50 cr., dela J. Catona si popor. rom. din Valcaulu rom. 4 fl. 70 cr., S. Bocsa 1 fl., J. Coaciu 1 fl., prin Georgiu Costea, parochu in Sieredliu 3 fl.; sum'a . . . fl. 82.27

Totalulu cu diu'a de astadi fl. 2821.50

Sibiu, 27 Aprile 1880.

Comitetulu centralu pentru ajuto-rarea inundatiloru.

— (O carte utila) au aparutu acum de curendu in Biseric'a-alba si adeca: „Catechisulu visitatoriloru de morti“, compusu de d. Dr. Emanuilu Kállai, medicu cerc. judet. si carcer. in Oraviti'a si phisicu onor. alu comitatului Carasiu. Coprinsulu aceste brosiure de 40 pagine in 8° este urmatoriu: Capu I. Partea generala. Capu II. Despre mórtea paruta. Capu III. Despre mórtea silnica. Capu IV. Despre epidemii. Adaosu: I. Regulamentu de procedere pentru visitorii cualificati, respective priviti de cualificati a constatã casurile de mórte. (Ordinatiunea inalt. ministeriu de interne de sub Nr. 31025 ex 1876. partea II.)

II Formularie.

Brosiur'a acẽst'a se afla de vendiare la autoriulu ei in Oraviti'a, cu pretiu de 50 cr. v. a.

Academii'a romana.

Raportu asupra noului proiectu de ortografia romana.

(Urmare si fine.)

Acestu principiu va dá limbei romane o scriere simpla, usiõra, conforma atãtu cu ideile limbistice moderne, cãtu si cu cerintiele pedagogice in scõla.

Aplicandu inse astadi acelu principiu foneticu la alfabetulu latinu, cu care suntemu datori a scrie limb'a nãstra, fiindu-cã este propriulu nostru alfabetu stramosiescu, constatamu, cã pe de o parte alfabetulu latinu are unele litere, carora nu le mai corespunde in limb'a romana nici unu sunetu deosebitu si care ne sunt prin urmare de prisosu, si cã pe de alta parte limb'a romana are cãteva sunete noue, care trebuiescu insemnate in scrisu, dar pentru care alfabetulu latinu nu are litere deosebite.

Acestu faptu din urma ne in pune introducerea unor semne noue si, in limitele strimte ale acestei noue introduceri, trebue se tãnemu sãma de considerari etimologice marginite la însusi limb'a romana. Dealtmintrele remane principiulu: *Acele sunete romane pentru cari avem liter'a latina corespundietõre, se scriu totudẽuna cu acẽsta litera.*

Eta cele doue regule generale, de care a fostu condusa comisiunea d-vãstra in stabilirea ortografiei. Viu acum a ve aratã aplicarea loru la casurile speciale, de cari ne-amu ocupatu si in privinti'a carora anu potutu ficsã modulu de scriere.

I. Litere si deprinderi ortografice latine, care nu se mai potrivescu cu limb'a romana si trebuiescu dar' eliminate din scrierea nãstra.

1. Literile latine *y, ph, th, qu*, si *k*, ne mai avendu in limb'a nãstra de astadi sonorile loru corespundietõre (vedi *Critice*, de T. Maiorescu, pag. 87 si urm.), nu se voru intrebuintã in scrierea romana. Esceptiune: pentru unele nume proprii, Quintilianu Ypsilantu ect.

2. Duplicarea consonantelor se admite numai acolo, unde provine din alipirea a doue cuvinte romane, din care unulu se termina si altulu incepe cu aceeași consonanta, sãu cu o consonanta de acelasu organu, inse numai in launtruulu limbei romane, unde se si aude.

Vomu scrie dar: *innotare, innaseutu, innoire etc.* Vomu scrie inse *aprobare* (cu unu singuru *p*), *afirmare, colabovare, duplicare, comoditate etc.*

Se lasa latitudine a se scrie *inmultire* sau *immultire, inmortare* sau *immortare*. Vomu scrie inse totudeun'a *impredna, impilare, impacare, etc.*

3. Se admite duplicarea lui *s* si in puținele cuvinte, in care pôte servi pentru evitarea confuziunii intre doue intielesuri diferite: *massa (la masse)* si *masa (la table)*, *rassa (la race)* si *rasa (rasée)*, *cassa (la caisse)* si *casa (la maison)*.

4. Deosebirea nuanței de pronunție a lui *s* că z in mijlocului si la terminarea cuvintelor nu se insemnă, aflându-se numai in câteva cuvinte nou primite si prin urmare nici *n* se duplica in mijlocului cuvintelor acolo, unde remane *s* dupa natur'a lui. Vomu scrie dar *rosa, francesca, sintesa, nasalul, nasulu, frumosulu, etc.*

5. Consonant'a dubla *x*, pastrata in alfabetulu latinu din vechiulu alfabetu campanu, o potemu primi si noi că o inlesnire grafica pentru impreunarea lui *c* si *s* in neologisme si in nume proprii: *xilografie, lexiconu, Xenocratu, Alexandru*.

Se lasa inse latitudine a se scrie *expeditiune* si *expeditiune, esemplu* si *exemplu*, dupa cum vrea se pronuntie sciitorulu.

II. Sunete si cerintie ortografice ale limbei romane, pentru care nu se afla litere in alfabetulu latinu.

1. Sonulu *ж* se va scrie totudeun'a *j*.

2. Sonurile *ч* si *щ* se voru scrie cu *c* si *g* inainte de *e* si *i* si cu *ci* si *gi* inainte celorlalte vocale. Candu inse literele *c* si *g* au se sune *к* si *г* inainte vocaleloru *e* si *i*, se voru scrie cu *ch* si *gh*.

Vomu scrie dar: *cine, ginire, ceapa, geana, ciastlovu, ciocarlie, ciuta, giamu, Giurgiu, cheie, unchiu, ghemu, ghinda, etc.*

3. Sonurile *ш* si *щ* se voru scrie totudeuna cu *ș* si *ș*, adeca *s* si *t* insemnate cu *sedil'a* francesca.

Pentru sonulu *ж* se admitu doue scrieri. Acolo, unde flexiunea romana ilu arata că provenindu dintr' unu *d*, se va scrie cu *d*; asemenea acolo unde se arata *d* fia si din cuvintele primite in limb'a romana că neologisme; in celelalte casuri se va scrie cu *z*.

De exemplu: *cređi (credu), verđi (verde), đeu (divinu), đioa (diurna), inse zimbescu, zalogu, lucrezu, botezatu.*

NB. Subscrisulu s'a unitu aici cu parerea majoritatii comisiunii, numai pentru a nu face desbinare asupra unui punctu de o inportantia mai mica, de si crede că este o abatere dela regul'a generala primita pentru scriere.

4. *ш* se scrie cu *sc* unde vre-o forma flexionara romana arata unu *sc*, din care a provenitu: *cunosci (cunosc), pesce (pescuitu), romanesci (romanescu);* asemenea si in cuventulu a *sci* cu derivatele lui, *sciintia, consciintia etc.* Se scrie inse *Stefanu, stergariu, asteptu.*

Subscrisulu se uneste si cu acesta mica inconsecinta, numai pentru a nu face desbinare.

5. *ъ* si *я* se voru insemnă cu semnu *—* pusu deasupra vocalei, din care in launtrulu formelor flexionare ale limbei romane si chiaru ale neologismeloru introduse, se vede că au provenitu. Numai in persón'a a 3-a singularu a perfectulu simplu de conjugarea I se va insemnă *ă* (cu circumflex). Acolo unde nu se constata provenint'a lui *ъ* si *я* in launtrulu limbei romane, se voru insemnă cu *ă*, afara de *î* la inceputulu cuvintelor cu *in*, care se va insemnă cu *î*.

Vomu scrie dar: *păscutu, păstoriu (pasce), vėdu, vediđdu (vedere), lăudăndu, culegėndu, mână (manualu), lăudă, umblă, până, cându, fântână, in, indata, inceputu etc.*

D. Alecsandri si Quintescu au remasu de parere a se introduce unu semnu deosebire pentru *î*, si anume *ı* cu circumflex.

Ceea ce a condusu pe majoritate a fostu, pe lângă sfial'a de a introduce prea multe semne noue, mai alesu convingerea, că *ı* este numai o nuanția de pronunțiere a lui *ъ*, că in unele dialecte romane nici nu se aude, si că din manuscriptele vechi (păna pe la 1750) se vede o completa amestecare intre *ъ* si *я*, care (afara de *ı* inceparatoriu) se deosebeau numai caligraficescu, asia in cătu *ъ* finalu se insemnă mai totudeuna cu semnu lui *ъ* si *я* mijlociu mai totudeuna cu semnu lui *ъ*.

La obiectiunea, că *ı* este o particularitate esentiala a pronunțierii romane, se pôte respunde, că scrierea nu este chieamata a exprima tôte nuanțiele pronunțierii, ci numai sonurile radicale si de valoare flexionara. Si nasalulu este o particularitate a limbei francesce, si *ъ* in locu de *e* in *Mutter, Vater* etc. este o particularitate a limbei germane: toti le pronuntia, dar nimeni nu le scrie.

Si aici se cuvine a cită si a traduce urmatorele cuvinte din celebrulu tractatu de *Orthographia romana sive latino-valachica* compusu de Petru Maioru si publicatu in fruntea *Lexiconulu* dela Bud'a din 1825:

„Mai este de observatu că romanii din Daci'a lui Aurelianu nu intrebuintiedia nici odata sonulu *ж* ci numai *ъ*, ei nu dicu *mini* că romanii din Daci'a vechie, ci *măni*; si usioru s'ar potē desvetiă si romanii din Daci'a vechie de acestu sonu (?). Atātu celu puçinu este siguru, că multi, de si ilu pronuntia, nu'lu scriu nici odata, ci intrebuintiedia totudeuna liter'a *ъ* si pentru *ж*. In manuscriptele vechi nu se vede nicairi *ж* ci numai *ъ*. Ini aducu chiaru aminte, că amu auditu in copilar'i'a mea vorbindu omenii bețrani, din acaroru gura nu se audia nici odata *ж*.”

6. *ъ* scurtu finalu se va elimina in tôte casurile, unde nu se aude. Vomu scrie dar: *Om bun, vedeam, lucrăm, etc.* Acést'a este parerea majoritatii comisiunii.

DD. Baritiu si Quintescu staruescu inse a mentine pe *u* scurtu, pentru ratiuni gramaticale. Dupa d-loru, fara *u* scurt se pierde regul'a pentru deosebirea genulu masculinu de femininu, se pierde regul'a unor forme de declinare, regul'a articolulu si deosebirea intre singularu si pluralu la conjugare.

Maioritatea nu s'a potutu abate prin aceste obiec-

tiuni dela regul'a generala primita pentru scriere, adeca de a se scrie cum se vorbesce. Daca pronunțierea romana a stersu pe *u* finalu in cele mai multe casuri, nu pôte scrierea se introduce o vocala gramaticala, pe care a lepadat'o odata vorbirea; că-ci nu pôte esistă o gramatica a scrierii in contra gramaticii vorbirii.

Adaogamu aici, că asupra acestui punctu incepu si unii Cipariani de preste Carpati a fi transigentii si sunt dispuși a face concessiune, precum resulta din inportanta controversa ortografica, publicata in „Telegrafulu Romanu“ din Sibiu, (Nr. 134 din 15 Novembre 1879.)

7. *ı* scurtu se va insemnă cu *ı* simplu fara semnu scurtarii. Regul'a pentru cetire este: *ı* finalu simplu se pronuntia totudeuna scurtu, afara numai unde este cu nepotintia. In casurile, unde este lungu (in unele forme de conjugare) se arata lungimea prin accentulu gravu.

Vomu scrie dar: *oameni, copii, arbitri, a audı, elu audı, tu audi.*

Asia semnu scurtarii va remanea in scrierea romana numai pentru insemnarea umbririi vocaleloru in *ъ* si *я*, simplificare forțe inportanta pentru invetiarea cetirei si scrierii in școle.

8. Articolulu nedefinitu, pronumele si numeralulu *o, d. e. o* casă, odată, amu dat-o, se va scrie cu *o* si niciodata cu *oa*.

9. Apostrofulu nu se pune inaintea articolulu femininu *a*; prin urmare se va scrie: *casa, masa, etc.*

10. Neesistandu nici o cauza paleografica pentru scrierea accentelor, remane numai trebuint'a logica dreptu singura cauza pentru primirea lor. Trebuint'a logica inse in limb'a romana cătu pentru accentuare se marginesce la conjugatiuni. Acolo deosebirea tonulu aduce deosebirea intielesulu, tonulu trebuie dar neaparatu exprimat prin accentu, si anume prin accentulu primitu si cunoscutu pentru asemenea casuri. Vomu scrie dar *vede, inse a vedē, lauda, inse laudă, facu inse faci.*

11. Accentulu ' intrebuintiatu până acum preste *e* si *o* pentru a exprima diftongii *ea* si *oa*, este atātu in contra regulei scierii romanesci: că acele sonuri romane, pentru care se scie liter'a latina corespundietore, se scriu cu acesta litera, cătu si in contra naturii semneloru, nefindu chieamatu accentulu in nici unu alfabetu a exprima pe *a*.

Dar accentulu ' este chieamatu a exprima vocal'a intonata, dicu aparatorii acestei scrieri, si fiinducă diftongii *ea* si *oa* provinu totudeuna din *e* si *o* intonatu, trebuie scrisi *ē* si *ō*, asia cere principiulu etimologiei romane. La acést'a se pôte respunde: ori de unde aru proveni *ea* si *oa*, din momentulu in care vocalele *e* si *o* au primitu o schimbare fonetica, pentru 'acarei scriere se afla o litera in alfabetu, nu potu fi lipsite de acesta scriere pentru a li-se descoperi una noua. Déca dar *e* si *o*, din caus'a intonarii, si-au inotitu unu sonu, pentru care exista liter'a latina corespundietore, adeca *a*, nu potu fi scrise altfelu de cătu prin *ea* si *oa*. Altmintrelea perdemu consecint'a si intramu in deplinu etimologismu. Era obiecti'a, că nu se vedē déca *ea* si *oa* trebuescu cetite că diftongii *ea* si *oa* si nu *e-a* si *o-a*, nu ne pare intemeiata. Că-ci scrierea nu este silita a arată absolutu tôte nuanțiele vorbirii, si asia nu este nici chieamata a arată diftongarea. Déca ar fi altfelu, de ce atunci s'ar margini exprimarea diftongiloru la *ea* si *oa* si nu s'ar intinde la toti diftongii, d. e. *iubesc, voios, iepure, aluat, cautat?*

Dara afara de acést'a, nu este exactu, că ori-ce *e* si *o* intonatu se preface in *ea* si *oa*. Regul'a exacta ne-o da Pumnulu: *e* intonatu, déca in silab'a urmatore se afla *a*, *ъ* si mai raru *e*, se preface in *ea*; in celelalte casuri remane *e*, de si este intonatu; de *e* vorbescu, vorbesci, vorbeasca, obștesculu, obșteasca; șapte, șarpe alaturea cu șapte, șerpe. O intonatu déca este urmatu de *a*, *ъ* si *e*, se preface in *oa*, dar inainte de *i* si *u* remane *o*, de es. port, porți, poarta, moarte, moartă, mortulu, morții.

Asia dar semnu accentulu de intonare pusu deasupra lui *e* si *o* ar potea se aiba numai atunci intielesulu diftongulu *ea* si *oa*, candu in adeveru ori-ce *e* si *o* intonatu s'ar si preface in *ea* si *oa*. Dar fiinducă, precum amu vediutu, nu este asia, ci din contra *e* si *o*, de si intonate, in jumetatea casuriloru nu se preface in *ea* si *oa*, insemnarea lor cu accentulu intonarii pentru a le arată diftongarea este lipsita de logica.

Unu altu argumentu in contra numitulu accentu ne pare a fi urmatoriulu: acelu *a* ce si'lu inotiescu uneori vocalele *e* si *o*, candu sunt intonate, nu este o simpla neglijentia a limbei, ore cum unu obicei foneticu, care ar potea totu asia de bine se dispara din pronunțiere si caruia dar *i* este de ajunsu de a fi numai aratatu in trecatu prin semnu intonarii; acelu *a* din contra a ajunsu a fi in limb'a noastră totu asia de inportantu că si sonulu radicalu, din care provine, fiinducă uneori ilu consuma chiaru pe acesta si remane singuru.

De es. din *veară, peană, pcară, veargă, vearziă, measă, afară* etc. Romanulu a facutu *vară, pană, pară, vargă, varziă, masă, afară* etc., si adese acolo unde a pastratu diftongulu *ea*, l'a prefacutu in *ia* de ex. *piatră, iapă* etc. (Legea fonetica este, că *ea* si *oa* tindu a se preface in *a* mai alesu dupa labiale si *r*, uneori si dupa sibilante.) Acést'a pierdere a lui *e* din diftongulu *ea* si prefacerea lui in simplulu *a* este asia de irradacinata in limba, in cătu unele cuvinte cu unu *e* primitivu sunt apoi variate in declinare că si candu aru fi avutu unu *a* primitivu. Pe candu de es. in pluralulu din *pană, pară, vargă* se reinfatiseđia *e* si se dice *pene, pere, vergi*, in alte cuvinte analoge, nu se mai infatiseđia nici atunci, ci *a* se schimba in *ă* că unu *a* primitivu: *țară, țari, pradă, pradi* etc.

Caracteristicu este si esemplulu unui *oa* provenitu nu din *o*, ci din *a* primitivu: *foame* din lat. *fames*. Este dar cu nepotintia de a ascunde subt accentu sonulu *a* provenitu din intonarea lui *e* si *o*.

Acést'a argume nu este inse inpartasita de

intrég'a comisiune; unii membri sustinu a se pastră scrierea *ē* si *ō*, intre acestia e d. Baritiu, care a fostu totudeuna de parere, că in genere trebuie luata de principiu ortograficu etimologia marginita la formele actuale ale limbei romane. Remane, că in urm'a unei discutii generale a d-vóstra a tuturoru, se decida majoritatea voturiloru si asupra acestei controversce.

Trebuie se amintescu inse, că si aici unii Cipariani sunt dispuși a face concessiune, si me referu érași la citatulu studiu ortograficu alu „Telegrafulu Romanu“ din Sibiu. Caus'a, pentru care acesti Cipariani nu se inpotrivescu la scrierea *ea* si *oa*, este, că vedu sunetele radicale *e* si *o* pastrate si in acést'a scriere si că, odata sunetulu radicalu pastratu, le este etimologicu indiferent, déca glasuirea *ea, oa* se arata prin accentu séu prin insusi liter'a nou introdusa. Se citédia si exemple din alte limbi neolatine, relative totu la diftongarea lui *o* latinu, span. *bueno* (bonus), *luego* (locus), franc. *neuf* (novus), *feu* (focus), dar' mai alesu *ital. d. e. conjugarea lui morire: muoro, muori, muore, moriamo, morite, muorono* etc.

Se intielege, că cercetarea noastră de mai susu s'a raportatu numai la casurile, candu *ea* si *oa* proveneau in adeveru din lungirea lui *e* si *o* prin accentu. Că-ci in celelalte casuri, unde *a* este din capulu loculu o vocala de sine statatore cu unu intielesu propriu gramaticalu, chiaru cei ce de altmintrelea scriu *ē* cu accentu, trebuie se insemnede pe *a* deosebitu. De es. face facea, duce ducea. Aici *a* este vocala flexionara a imperfectulu si a scrie face, ducé ar fi in orice casu o gresiala de ortografie. — Asemenea trebuie se se scrie *stea* si nu *sté*.

Domniloru Membri,

Acesta este rezultatulu desbateriloru urmate in sinulu comisiunii, ce a'ti binevoitu a o alege pentru lucrarea proiectulu de ortografie.

Spre a ve dá unu esemplu practiculu pentru infatiasirea, ce ar avea scrierea romana dupa acést'a ortografia, am onóre a ve alatură o transcriere conforma cu regulele aici stabilite. Este *Cănteculu gintei latine*, ce l'am transcrisu, cantatu de acelu poetu si colegu alu nostru, caruia natur'a pare ai fi datu menirea de a infatiasă generatiuniloru contimpurane tóta frumseti'a eufonica a limbei noastre materne.

Fara indoiala lucrarea noastră, asia cum vi-se presinta, nu deslęga si nici nu atinge tôte intrebarile ce ni le pune ortografia romana. Noi amu creditu, că de ocamdata a fostu bine a se insemnă prin câte-va lineamente mari form'a generala a scrierii noastre, lasandu aniloru viitori sarcin'a de a ficsă tôte amanuntele ortografice, unele in parte atarnandu dela o lucrare definitiva asupra gramaticii si asupra vocabulariulu limbei romane.

Ori-care va fi decisiunea d-vóstra pentru astadi, credu că toti vomu fi inspirati de dorint'a de a publica *Analele Academiei* subt o forma a scrierii lor, care se nu ne desbine de miscarea generala a literaturii noastre in acést'a privintia, ci se puna Academi'a romana in launtrulu si in fruntea acestei miscari.

Bucuresci, 8 Aprile 1880.

T. Maiorescu.

Cănteculu gintei latine.

Latina gintă e regină
Intr'ale lumei ginte mari.
Ea poartă 'n fruntea stea divină
Lucind prin timpii seculari,
Menirea ei totu inainte
Măreț indreaptă pasii sei:
Ea merge 'n capul altor ginte,
Versând lumina 'n urma ei.

Latina gintă-i o virgină
Cu farmec dulce răpitor;
Străinu 'n cale i se 'nchină
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumosă, vie, zimbitoare
Sub cer senin, in aer cald,
Ea se oglindă 'n splendidă soare,
Se scaldă 'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pământulu comori
Și mult voios ea le imparte
Cu cele lalte-a ei surori.
Dar e teribilă 'n mânia,
Cându brațul seu liberător
Lovesce 'n cruda tiranie
Și luptă pentru-al seu onor.

In đioa cea de judecată
Cându față 'n cer cu Domnulu sfântu
Latina gintă a fi 'ntrebată:
Ce ai făcut pe-acest pământ?
Ea va raspunde sus și tare:
O Doamne, 'n lume cât am stat.
In ochii sei plini de-admirare
Pe *Tine* te-am reprezentat.

(Alecsandri.)

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

15 Aprile st. v. 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 106 3/4 b.
Imprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	109.— "
Obligatiuni dominiale cu 8%	103.— "
— Creditu fonciariu ruralu cu 7%	98. 1/2 "
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	93. 3/4 "
Imprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	102. 1/2 "
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	53.70 "
Obligatiuni din 1863 cu 6%	99.50 "
Prioritati cu 8%	117.50 "
Actiunile bancii Romani'a din 1869	340.— "
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	235.— "

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**